

• ایران در جهان عرب •

- ۵ -

((عراق عرب))

۶۹ - در اثر بی توجهی قنات‌های نجف خراب شد تا آنکه آصف الدوله یحیی خان که اصلاً نیشابوری و ساکن لکنه و وزیر محمدشاه هندی بود «نهر هندی» را احداث کرد ، آثار عمرانی بسیار از خود بیاد کار گذاشت ، سالیان دراز نامش بر سر زبانها بود ، کاروان‌سرا برای واردین بنا نهاد ، آثاری وقف کرد از آن جمله حسینیه بزرگی در کنار خانه خود بنا نهاد ، کتابخانه نفیس تأسیس کرده کتابهای گرانبهای عربی و فارسی برای استفاده عموم فراهم ساخت ، بقول صاحب کتاب تحفة العالم سید عبداللطیف شوشتری ص ۳۴۸ در حدود هفتصد جلد کتاب خطی بخط مؤلف برای کتابخانه تهیه کرد در هزار و دویست و بیست هجری وفات یافت ، ثروت بسیاری در راه عمران کربلا و نجف بمصرف رسانید ، این نهر را از بخش مسیب فرات جدا ساخت ، پول زیاد به عشایر داد تا در حفر نهر اقدام کردند ، نهر را وارد قنات نمود و آب را به نجف رسانید .

سید محمد علی فارسی معروف بمنشی در هزار و دویست و ده هجری که به نجف رفت نهر هندی را دیده و درباره آن میگوید :

این آب از اراضی بلند جاری است ، در اثر احداث قنات آب وارد قنات میشود پس از طی مسافتی در زیر زمین آنگاه در سطح زمین نمودار میگردد .

«سفر نامه منشی بغدادی ترجمه استاد عباس عزاوی ص ۹۰ چاپ بغداد» آب در وسط نهر یا جدول آشکار نمی گشت ، این نهر در هزار و دویست و هشت هجری قمری احداث شد ، ماده تاریخ آن را «صدقه جاریه» گذاشتند .

یراقی مورخ مشهور نجفی گوید : در اثر عدم توجه ترکان عثمانی آب شور که از چاه ها کشیده میشد بجای آب شیرین بهره نجفی ها میشد ، نهر هندی بر خورد بزمین های پست گردنزارهای بسیار تولید شد ، نیزار نجف تا حدود زه فرسنگ و بعرض چهار تاشش ذرع و بمقوسه ناده ذراع کشیده میشد ، در آن زمان کشتی از بصره تا نجف میرفت در اطراف نهر باغ ها و اراضی کشاورزی بنا شد ، عشایر بسیاری از اعراب ساکن آن دیار گشتند ، بعضی از شهرها مانند هندیه «طویریح» شریعه کوفیه ، شامیه احداث شد همه اینها از برکت آب نجف بود .

۷۰ - در «مجموعه شیبی» ثبت است که : در اثر بی توجهی قنات نجف از بین رفت ، نجفی ها در تشنگی استغاثه می کردند تا عبداله خان امین الدوله صدر اصفهانی پنجاه هزار تومان برای آب نجف فرستاد ، بکوشش میرزا تقی مهندس ، قنات مخروبه درست شد و آب به نجف جاری گشت ، پدر این عبداله خان حاج محمد حسین خان اصفهانی بود در هزار و دویست و سی و نه هجری وزیر فتحعلی شاه قاجار بود ، صدارت را تا سال هزار و دویست و چهل و هشت هجری داشت ، راه وروش پدر را این فرزند نامی در پیش گرفت آثار نیکی از خود بیاد کار گذاشت از جمله آنها قنات نجف بود .

۷۱ - پس از مدتی باز نجف در بی آبی میسوخت صاحب جواهر پول زیادی بمصرف رسانید ونهری از نهر آصف الدوله که مشهور به نهر هندیه است احداث کرد با وفات صاحب جواهر کار اتمام نهر موقوف ماند .

در کتاب تحفة العالم سید جعفر بحر العلوم چاپ نجف ثبت است که : هشتاد هزار تومان به هزینه سلطان ثریا جاه محمد امجد علی شاه هندی «وفات صفر ۱۲۶۳» پسرش که بنام سلطان محمد و احد علی شاه جانشین پدر شد ، برای صاحب جواهر الکلام فرستاد

تادرباره آب نجف اقدام کند^۱

مؤلف کتاب ماضی النجف و حاضرها نوشته است که: نامه مفصلی از صاحب جواهر دیدم که برای بعضی از بزرگان هند نوشته بود، آنان را درین راه نیک دعوت بهم کاری کرد، تاریخ مکتوب در هزار و دویست و شصت و پنج هجری است.

۷۲ - در کتاب الحصون المنیعة تألیف شیخ علی کاشف الغطاء ثبت است که: سیدحسین سیددلدار علی لکنه‌وئی «از نژاد ایرانی است» یک صد و پنجاه هزار روپیه برای حفر نهر نجف فرستاد.

۷۳ - فرهاد میرزا آن مرد بزرگ که آثار نیک او در عراق نمودار است، ثروت بی کرائی در خاک نجف پاشید تا آب شیرین و گوارا بکام نجفی‌ها برساند «ص ۱۸۴ المآثر والآثار چاپ تهران»

فرهاد میرزا آن بزرگ مرد که کلدسته‌های کاظمین را از طلا ساخت و شاعر نجفی صادق الاعسم «وفات ۱۳۰۱» خطاب بامام موسی کاظم (ع) و امام جواد (ع) درباره او چنین سرود^۲

خدا بیدی فرهاد فی یوم حشره
فقد تم عن سر بتاریخه خدا

۷۴ - سید اسداله شفتی اصفهانی فرزند حجة الاسلام آقا سید محمد باقر شفتی هنگامیکه از اصفهان زیارت نجف شتافت بی آبی و کمبودی آب را دید تصمیم گرفت کار نیک صاحب جواهر الکلام را بیابان رساند، فنانی از وسط نهر حفر کرد و آب را به نجف رسانید، مهندسان و معماران و کارگران را با خرج بسیار و ادار باین کار کرد، آغاز کار در سال ۱۲۸۲ بود، تادرسال ۱۲۸۸ هجری آب نهر در قنات جاری گشت، مردم

۱ - شیخ محمد حسن اصفهانی مؤلف کتاب جواهر الکلام از بزرگترین دانشمندان شیعه است، کتاب جواهر دقیق ترین و جامع ترین کتاب علمی فقه جعفری است نگاه کنید بکتاب تاریخ مختصر فقه مذهب جعفری بقلم مرتضی مدرس چهاردهی در دوره نهم مجله «کانون سردفتران ایران» چاپ تهران.

۲ - نگاه کنید بکتاب زندگانی و آثار فرهاد میرزا بقلم مرتضی مدرس چهاردهی در مجله کهن سال ارمغان چاپ تهران.

آن سامان شادی‌ها کردند ، شاعران بنام عرب قصایدی سرودند که چندقطعه از اشعارشان در کتاب ماضی النجف و حاضرها ثبت است .

مصارف احداث قنات آقاسیداسداله شفتی رشتی اصفهانی از ترکه سردار محمد اسماعیل نوری «وکیل‌الملک بود» المائر والآثار ص ۸۴ مبلغ سی هزار تومان خرج بنای قنات شد «تحفة العالم تألیف سیدجعفر بحر العلوم چاپ نجف» .

باتفاق قول مورخان عرب دولت های وقت توجهی بعمران و آبادی نجف

نداشتند !!

با آنکه میدیدند ایرانیان چه پول ها نثار کردند ، چه کوشش ها نمودند تا آب در نجف جاری گشت ، در تمام این مدت حکومت های عثمانی در لارویی قنات ها کوتاهی کردند !! شاید نمی خواستند کبوتران حرم شیرمردان علی مرتضی آب شیرین بکامشان برسد !! قضارا در هزار و سیصد و هفت هـ.ق سرمای سختی در نجف شد ، کشت زارها خشک و جانوران هلاک شدند !! بازهم اولیاء امور همت نداشتند که خرابی ها را اصلاح کنند ، نخواستند بدانند که ایرانیان در عمران عتبات چه فداکاری ها کردند !!

۷۵- در زمان ریاست علمی و روحانی حاج میرزا حسین خلیلی تهرانی قنات خراب را اصلاح و آباد کردند ، آغاز کار از سنه هزار و سیصد و نوزده هجری بود و تا هزار و سیصد بیست و هفت هجری کار قنات پایان رسید ، آنگاه آب فراوانی به نجف رسید ، دریغا که در اثر بی توجهی مجرای آب از نهر بزرگ هندیه بریده شد آب چاه ها که در مسیر قنات بود طعم آب را تغییر داد مردم نجف بازهم گرفتار آب شور و بدطعم شدند !!

۷۶- در هزار و سیصد و چهل و دو هـ.ق حاج محمدعلی بوشهری «رئیس التجار خوزستان» برای احداث رودخانه نجف سیصد هزار روپیه فرستاده برای افتتاح کار ملك فیصل نخستین شهریار عراق شخصاً در نجف حضور یافت و همراهان ایشان بزرگان نجف و شادروان بوشهری بود ، نخستین کلنگ را فیصل پادشاه عرق بزمین زد و مقدمات احداث رودخانه فراهم شد ولی این کار پایان نرسید !!

۷۷- در هزار و سیصد و سی هـ . ق شرکت ملی در نجف تشکیل شد تا آب را از نهر فرات کوفه به نجف برساند، لوله‌ها و ادواتی از شرکت آلمانی خریداری کردند، جنگ جهانی آغاز شد و کارها تعطیل شد، تا آنکه دولت انگلیس عراق عرب را تصرف کرد عمران و آبادی بین‌النهرین آغاز شد، ادوات آبیاری به نجف بردند تا از نهر دوم که بنام «حمیدی بود و یک میل از کوفه دور بود آب را از نهر فرات جاری سازد تا سنه هزار و سیصد و چهل و شش مقدمات کار بطول انجامید .

۷۸- بقول مورخان عرب یکی از بزرگان ایران بنام حاج آقا محمد بوشهری «معین‌التجار» از حکومت عراق امتیاز آب نجف را گرفت، تمام ادوات و لوله‌ها را خریداری کرد، شاعران بنام عرب اشعار غرائی درین باره سرودند که در کتابهای ادبی و تاریخی عرب ثبت و منتشر شده است .

حاج معین بوشهری کارخانه چراغ برق در نجف تأسیس کرد، حرم مرتضوی و صحن شریف و مساجد را مجانی چراغان نمود، بقول مؤلف کتاب تاریخ ماضی‌النجف و حاضرها فضای حرم امیرمؤمنان ایران طلای نجف، صحن حمیدری مانند ستارگان درخشان نور باران شد، این کار اساسی در تاریخ بیست و دوم جمادی‌الثانی هزار و سیصد و چهل و هفت هجری انجام شد، آب شیرین فرات هم تا کنار دیوار نجف رسید .

جشن‌های باشکوهی در نجف گرفتند، شاعران نامی اشعاری سرودند، میرزا احمد خواهرزاده حاج معین بوشهری متولی و متصدی آب و برق نجف شد «وفات ۱۳۶۷ هـ»

حاج محمد علی بوشهری رئیس‌التجار خوزستان درین کارهای نیک شریک حاج معین بوشهری بود و سهم بسزائی داشت و لوله‌کشی آب کر بلا هم از اوست. سقاخانه‌های عمومی و مجانی در کر بلا دایر کرد، در اثر این لوله‌کشی‌ها گردبادها و خاشاک‌ها آب را فاسد نمی‌سازد مخزن بزرگی از آب تعبیه شد تا مردم آب بردارند و بی‌نویان از آب مجانی بهره‌مند شوند .

۷۹- در جمادی‌الاولی هزار و سیصد و پنجاه و دو هـ . ق لوله‌کشی در نجف

آغاز شد در جمادی الثانی همان سال آب لوله کشی به صحن حیدری رسید، دکان‌ها، مغازه‌ها و خانه‌ها از آب فرات سیراب میشوند.

شاعران و ادیبان بنام عرب اشعاری در مدح حاج معین بوشهری و رئیس التجار خوزستان سرودند که از شاهکارهای ادبیات معاصر عرب بشمار میرود و در کتابهای ادبی و تاریخی چاپ نجف و بغداد ثبت است.

نگارنده این سطرها از پارسیان و اوتاد نجف اشرف بارها شنید که حکایت کردند مرا که: حاج معین بوشهری می گفت: در عالم رؤیا حضرت امیر مؤمنان علی (ع) را زیارت کرد که در کنار حوض کوثر جام آب را بوی داد تا بمردم نجف آب دهد، مدتها درین اندیشه بود و تعبیر آن را نمیدانست؟! پارسیان و اوتاد نجف رؤیای او را تعبیر کردند که آب نجف را تأمین سازد، فرخنده رؤیا و نیکو تعبیری بود، همین کار نیک را بیادگار گذاشت.

در نجف اشرف نگارنده ناچیز این سطرها بارها شنید که مردم آن دیار می گفتند رئیس التجار بوشهری و حاج معین بوشهری مورد توجه شاهنشاه رضاشاه پهلوی بودند، از کار خوب آنان که در نجف و کربلا آب و برق را تأمین کردند شاهنشاه ایران شادمان بود و گاهی با حاج معین بوشهری شوخی می کرد، این بود تاریخ مختصر آب نجف که نقش ایرانیان را در عمران عراق نمودار ساخت.